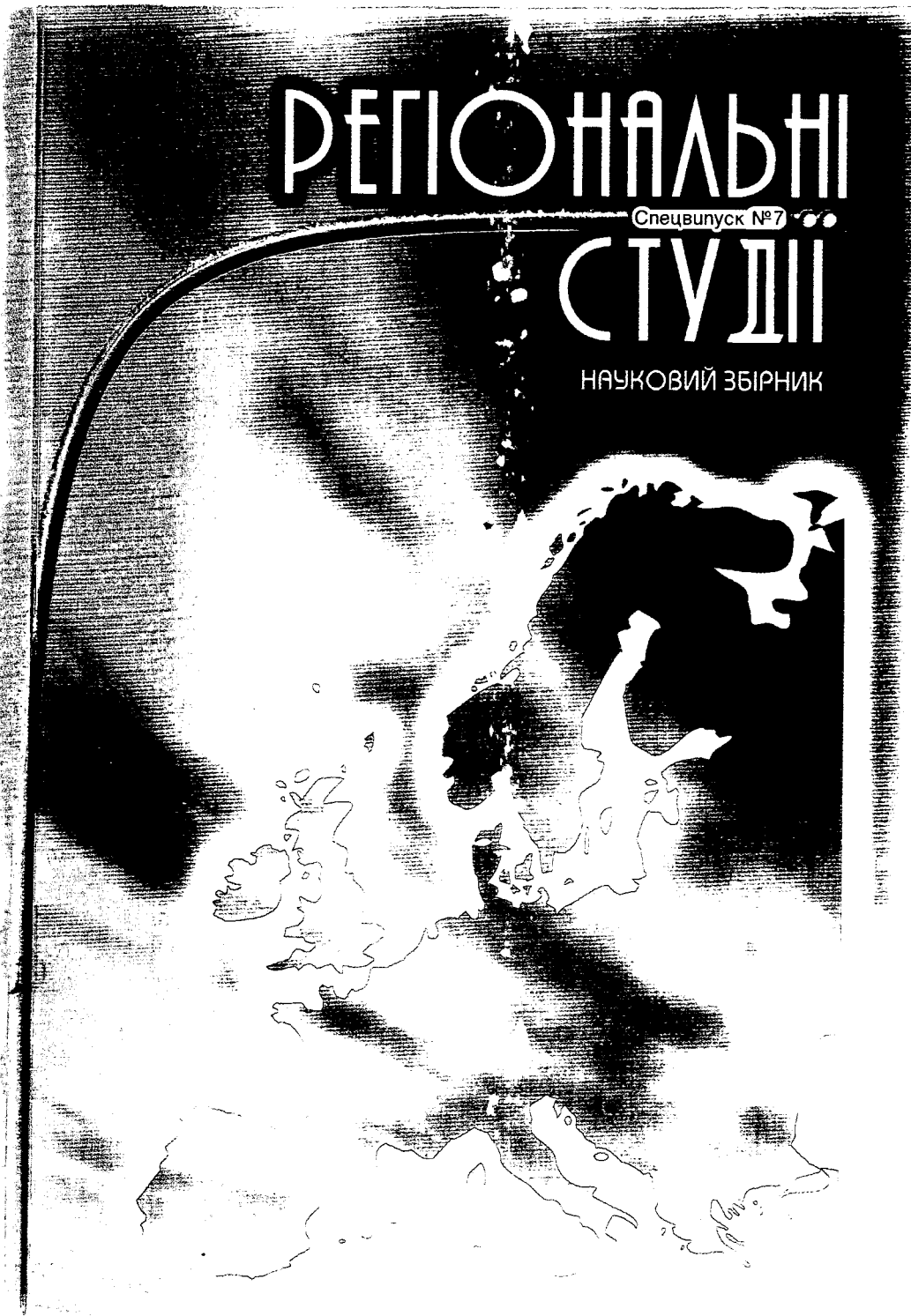

РЕГІОНАЛЬНІ

Спецвипуск №7

СТУДІЇ

НАУКОВИЙ ЗБІРНИК

Закарпатська обласна рада

Закарпатська обласна державна адміністрація

Центр підвищення кваліфікації державних службовців

Ужгородський національний університет

Інститут державного управління та регіонального розвитку

Факультет міжнародних відносин

Регіональне та місцеве управління: український і зарубіжний досвід

*Матеріали міжнародної
науково-практичної конференції*

21 червня 2012 року
Ужгород

Поліграфцентр «Ліра», 2012

УДК 323.1(477)+21

ББК 66.5+86

P-32

Міністерство освіти та науки, молоді та спорту України
ДВНЗ „Ужгородський національний університет“
Інститут державного управління та регіонального розвитку
Факультет міжнародних відносин

Регіональні студії
Науковий збірник „*Регіональне та місцеве управління:
український і зарубіжний досвід*“
Ужгород 2012

Збірник наукових праць. Спроба аналізу регіонального та місцевого управління
на прикладі країн Центральної Європи та України.

Склад редакційної колегії:

к.і.н., доц. Палінчак М.М. (головний редактор)
д.і.н., Член-кореспондент НАН України, проф. Міхалюк В.П.
д.е.н., проф. Пітюлич М.І.
д.е.н., проф. Лендьел М.І.
д.е.н., проф. Луцишин З.О.
д.і.н., проф. Вегеш М.М.
д.і.н., проф. Данилюк Д.Д.
д.ю.н., член-кореспондент НАПН, проф. Лемак В.В.
д.ю.н., проф. Бисага Ю.М.
д.ю.н., проф. Лазор Я.П.
д.ю.н., проф. Сідак М.В.
д.і.н., проф. Офіцинський Р.А.
д.і.н., проф. Задорожний В.Є.
д.політ.н., доц. Лендьел М.О.
д.політ.н., проф. Бебик В.М.
к.і.н., проф. Приходько В.П.
к.е.н., доц. Слава С.С.
проф. Хорка І. (Румунія)
проф. Ліпкова Л. (Словаччина)

Відповідальний за випуск: к.політ.н., Стряпко А.Д.

ЗМІСТ

1. **KADLEC Z. (VYSOČINA) VEŘEJNÁ SPRÁVA
V ČESKÉ REPUBLICE**5
2. **БОНДАРЕНКО В.М., РЯБАК М.І. (УЖГОРОД) ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ
ПРИНЦИПІВ ТА ПРІОРИТЕТІВ У ТЕОРІЯХ РЕГІОНАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ**34
3. **БУЛА С.П. (ЛЬВІВ) ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ
ЛОКАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ.**.....43
4. **ГОМОНАЙ В.В. (УЖГОРОД) АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**56
5. **ДАЩАКІВСЬКА О.Ю. (ЛЬВІВ) ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ
ЗА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.**.....67
6. **КІЧЕРА Н.М. (УЖГОРОД) МОВА МЕНШИН В СИСТЕМІ ОСВІТИ
СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ (НА ПРИКЛАДІ РУСИНІВ).**78
7. **КЛЮЧКОВИЧ А.Ю. (УЖГОРОД) ОСОБЛИВОСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ
ВЛАДИ ТА РЕФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ
В СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ**87
8. **КОВАЛЬ Н.І. (УЖГОРОД) ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ПОЛІТИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ МОЛОДІ НА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО
ПРОСТОРУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ.**.....98
9. **КОРНІЛОВА І.М. (КИЇВ) СИСТЕМНИЙ ПІДХІД
ДО РЕГІОНАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**107
10. **ЛЕНДЬЕЛ М.О. (УЖГОРОД) ІНСТИТУЦІЙНЕ ВІДРОДЖЕННЯ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЧЕСЬКІЙ ТА СЛОВАЦЬКІЙ
РЕСПУБЛІКАХ: СПІЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ
ОСОБЛИВОСТІ.**.....111

11. НАГОРНА М.М. (УЖГОРОД) ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО РІВНЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ У ВИМІРІ ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ ТА СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ)	127
12. ПАЛІНЧАК М.М., ПРИХОДЬКО В.П., БРЕНЗОВИЧ К.С. (УЖГОРОД) МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ТА СУЧАСНІСТЬ	138
13. РОГАЧ О.Я. (УЖГОРОД) ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ	151
14. СТРЯПКО А.Д. (УЖГОРОД) ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ТА КУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВЕЛИКОГО МІСТА ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИМІР БУТТЯ: ЧЕСЬКИЙ ДОСВІД	158
15. СТРЯПКО І.О. (УЖГОРОД) АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНАЛЬНОЇ ВЛАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.	169
16. ШИНКАР В.А., КОВАЧ Т.Ю., ТЕРЕК В.О. (УЖГОРОД) ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄС: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	182
CONTENT	201

**Mgr. Ing. Zdeněk Kadlec,
dr. h. c., ředitel Krajského úřadu Kraje Vysočina**

VEŘEJNÁ SPRÁVA V ČESKÉ REPUBLICE

Abstrakt: Text se zabývá především popisem aktuálního systému veřejné správy v České republice. Vychází z vysvětlení obsahu pojmů veřejná moc a veřejná správa, zabývá se jednotlivými variantami výkonu veřejné moci (státem, územní samosprávou, zájmovou samosprávou, soukromými resp. soukromoprávními subjekty). Přibližuje základní rozdíly mezi státní správou a samosprávou. Dále se zabývá organizací veřejné správy v České republice, podrobněji se věnuje organizaci územní správy (včetně informací o reformě veřejné správy a jejích fázích). Dále jsou zebírány právní postupy a charakteristiky územních samosprávných celků (obcí) a vyšších územních samosprávných celků (krajů), jsou zmíněny jejich orgány, informace o výkonu správy v samostatné a přenesené působnosti. V závěru textu jsou uvedeny informace o hospodaření krajů a obcí, o rozpočtových příjmech a výdajích územní samosprávy a o jejich základním členění.

Klíčová slova: veřejná správa; veřejná moc; státní správa; organizace veřejné správy; územní správa; územní samospráva; místní samospráva; územní samosprávné celky; obce; kraje; vyšší územní samosprávné celky; rozpočet; reforma veřejné správy; přenesená působnost; samostatná působnost

1. POJMY VEŘEJNÁ MOC A VEŘEJNÁ SPRÁVA

Veřejná správa je správou společnosti. Patří do ní správa státu jako celku i jeho jednotlivých územních jednotek, jako složek územní organizace státu. Jde tedy o správu veřejných záležitostí ve společ-

Палінчак М.М., Приходько В.П., Брензович К.С.
(Ужгород)

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Анотація. У статті здійснено аналіз історичних умов розвитку місцевого самоврядування в Україні. Подано особливості сучасного адміністративно-територіального поділу та ретроспективний огляд умов його формування. Особливий наголос зроблено на зв'язку ефективності місцевого самоврядування та специфіки змін у розселенні населення України.

Ключові слова: місцеве самоврядування, адміністративно-територіальний устрій, громада, населення України.

Вступ. Формування системи розселення на території сучасної України необхідно розглядати з урахуванням історико-політичного підґрунтя розвитку територій, що увійшли до її складу. Впродовж 16-18 століття українські землі належали до Російської імперії, Речі Посполитої, Австро-Угорської імперії, Османської імперії. За останні три тисячоліття на території України існувало декілька десятків державних утворень, однак остаточно межі території сучасної держави України сформувалися у другій половині 20 століття. Тому, хоча система місцевого самоврядування офіційно сформувалася після розпаду СРСР, її становлення відбувалося століттями, а риси місцевої політики відображають вплив низки історичних подій.

Питання місцевого самоврядування на сучасному етапі актуальне та дискусійне з позицій історичних, політичних, правових та економічних досліджень. У даній статті здійснено спробу окреслити та охарактеризувати основні етапи становлення системи

місцевого самоврядування в Україні, виявити головні проблеми та перешкоди ефективності даної системи на сучасному етапі.

Побудова ефективної системи прийняття та реалізації рішень на місцевому рівні нерозривно пов'язані зі специфікою розміщення продуктивних сил, тому вивчення особливостей демографічних процесів у їх взаємозв'язку з організацією роботи органів місцевого самоврядування є головною метою дослідження.

Етапи формування територіальної організації України та розвитку місцевого самоврядування

Розглядаючи періоди формування територіальної організації сучасної держави можна погодитися Шикеринець В.В., який виділяє у становленні системи місцевого управління України декілька основних етапів: 1) козацький (початок Визвольної війни під керівництвом Б. Хмельницького – кінець XVII ст.); 2) період перебування України у складі Австро-Угорської та Російської імперій (кінець XVIII ст.); 3) 1917 – 1921 рр. в Україні і 1920 – 1921 рр. на західноукраїнських землях; 4) радянський період (1921 – 1990 рр.); 5) період розбудови української державності з 1991 р. [1, с.6]

Основи сучасного територіального поділу України закладено протягом 1917-1959 рр., відтоді він майже не зазнав змін [2, с.10]. Друга світова війна завершилася приєднанням до Радянського союзу усіх складових сучасної території України (останніми були приєднані нинішні західні області, що носять назву «староприкордонні») - загалом 25 областей. У 1954 р. до Української РСР було передано Кримську область, яка нині має статус автономії. Закарпатська область є наймолодшим регіоном України: Закарпатська Україна (або «Підкарпатська Русь» - таку назву мало сучасне Закарпаття у складі Чехословаччини) мала статус автономії з 1919 року і перейшла до СРСР після переговорного процесу в червні 1945 року.

Україна має тривалу історію самоврядування. Традиції врядування на місцевому рівні започатковані ще Київською Руссю. Відтак Запорозька Січ мала Козацьку Раду. Пізніше

ці традиції трансформувалися у сусідську та сільську самоврядні громади. Нарешті, у суто європейському варіанті місцевого самоврядування в Україні затверджувалося через Магдебурзьке право, яке вже у середні віки надавалося багатьом українським містам: Арнік (1339 р.), Львів (1356), Кам'янець-Подільський (1374), Берест (1390) та іншим. Найбільші привілеї Магдебурзького права вдалося вибороти Києву (1498), який втілював функції і торговельного, і культурного, і релігійного центру, а також військової фортеці. Київ по суті був самоврядним міським організмом у його класичному розумінні. Що більше повноважень територіальні громади одержували, то сильнішими вони ставали, і тим відчутнішою була протидія центральної влади цій тенденції, яка суперечила її власним інтересам [3].

Аналіз основних підходів до часового поділу формування адміністративно-територіального устрою та пов'язаних процесів становлення системи місцевого самоврядування України у 20 столітті, дозволяє виділити наступні періоди:

- 1) початок 20 століття - кінець Першої світової війни;
- 2) 1918-1941;
- 3) 1944-1990;
- 4) 1990 – сучасність.

На початку 20 століття сучасні території України мали статус губерній (9 одиниць) у складі Російської імперії (загальна площа – 516,9 тис. км, населення – 33,14 млн., 99 повітів). Землі у складі Австро-Угорщини отримали статус провінцій та були поділені на повіти (Галичина – 74 повіти, Буковина – 8), Закарпаття як частина Угорського королівства інтегрувалося з Австрією, де зберігався поділ на жупи (комітати), які в свою чергу поділялися на округи [4].

Перша половина другого періоду (1918-1921) - відбувалися інтенсивні зміни систем органів публічної влади, що суттєво різнилися за своєю політико-правовою природою. Велике значення в становленні незалежності України і початку нового устрою

мала діяльність Української Центральної Ради: її універсали поставили і обґрунтували ідею автономії для України, однак так і не були реалізовані.

Впродовж 1921-1941 на території земель, що перейшли до складу Радянського союзу, було здійснено перехід на систему центр - район - сільрада (міська, селищна). Відбулося утворення областей (найвища ланка адміністративного поділу), яким були підпорядковані міста та райони. Відбулося укрупнення поселень (селища міського типу стали містами, деякі села набули статусу селищ міського типу). Західноукраїнські землі, що входили до Польщі, поділялися на воеводства – повіти – гміни. Землі під Румунією – повіти і громади (волості), Закарпаття у складі Чехословаччини поділялося на округи і громади. Нетривалий період існувала незалежна Карпатська Україна [4].

Вважається, що реформи адміністративно-територіального устрою, проведені радянською владою у 50-60 рр., спричинили порушення та диспропорції у існуючій системі розселення, обумовили неконтрольовану урбанізацію та поставили під загрозу існування малих та середніх міст, оскільки сутність реформ полягала в укрупненні адміністративно-територіальних одиниць районної ланки та втраті низкою поселень адміністративного статусу [5, с.2-3]. В Українській РСР місцеве самоврядування було представлено уніфікованою здержавленою системою рад – від Верховної до сільської ради народних депутатів. Керівництво цією системою здійснювала Верховна Рада СРСР за принципом демократичного централізму, відповідно до якого ради вищого рівня керували радами нижчого. Принцип демократичного централізму мав передбачати виборність знизу доверху та таку ж підзвітність і підконтрольність. Ради уособлювали злиття законодавчої та виконавчої гілок влади.

Тривала відсутність системи місцевого самоврядування в період радянської державності вихлостила накопичені традиції та нівелювала досвід територіальних громад щодо самостійного вирішення питань місцевого значення [6, с.10]. Після проведених

радянською владою реформ адміністративно-територіальної устрою на момент проголошення незалежності Україна мала сформований територіальний устрій, що в загальному вигляді зберігся і нині – Кримська автономна республіка, 24 області, 2 міста республіканського підпорядкування (Київ та Севастополь), 605 районів (з них 485 сільських), 435 міст (151 – обласного підпорядкування), включно 29 тис. сільських та 1360 міських населених пунктів [7, с.5].

Найперше, що було змінено у сформованій «радянській системі врядування» після здобуття незалежності – ліквідовано відповідно до Закону «Про місцеві ради народних депутатів та місцеве самоврядування» підпорядкування рад одна одній по вертикалі. За Конституцією 1996 року Україна була визначена як унітарна держава з автономним утворенням у її складі – АР Крим, було закріплено модель місцевого самоврядування. 21 травня 1997 року був прийнятий новий Закон «Про місцеве самоврядування в Україні», що визначає систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Заходи з децентралізації влади охоплювали наступні зміни: територіальні громади сіл, селищ, міст отримали право управляти майном у комунальній власності, затверджувати програми розвитку, бюджети і контролювати їх виконання, встановлювати місцеві податки і збори. Однак на практиці реформа місцевого самоврядування ще далека до завершення, вирішення потребують чимало питань, пов'язаних з оптимізацією кількості сільських територіальних громад, реальною їх фінансовою, матеріальною і організаційною спроможністю.

Особливості місцевого самоврядування в Україні у контексті формування сучасної системи розселення населення

В Україні сформувалися три групи поселень: міста, селища міського типу і села. Характерним є переважання дисперсного групового розселення (існує значне переважання кількості сіль-

ських населених пунктів над міськими при вдвічі меншій кількості сільського населення. Частка сільського населення скоротилася з 80% на початку 20 століття до 32% на початку 21 ст. Хоча кількість сільських населених пунктів загалом переважає, сільське населення складає переважну більшість лише у п'яти регіонах України (Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській, Тернопільській, Чернівецькій областях), що насамперед зумовлено особливостями структури народногосподарського комплексу зазначених областей та природно-ресурсними особливостями територій. Сільське населення переважає або складає рівну частку в областях з низьким рівнем індустріального розвитку і переважає у індустріалізованих регіонах та столичному регіоні, де значним є вплив міст-мільйонерів (Київ, Харків, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса). Разом з тим, аналіз сучасної системи розселення населення України свідчить про те, процеси депопуляції в сільській місцевості набувають загрозливого характеру, догіршується соціально-економічний стан малих міст.

Існування поселення не передбачає автоматичного створення органів місцевого самоврядування (мінімальна чисельність жителів, котра дає підставу реєструвати місця їх поселення як населені пункти – 15 осіб, а відстань між ними має бути не менше 2 кілометрів). Тому національним законодавством допускається об'єднання населених пунктів на добровільних засадах з метою створення та обрання органів місцевого самоврядування. Так, на 28471 сільські населені пункти сьогодні припадає 10278 сільські ради (тобто на одну сільську раду припадає майже 3 населені пункти).

Україна є однією з найбільш густо заселених країн Європи і водночас характеризується найвищими показниками природного скорочення населення в Європі. Щільність населення України скоротилася з 86 чол./км.кв. у 1990 році до 76 чол./ км.кв. у 2011. За зазначений період зросло кількість міст загалом з 436 до 459 та міст республіканського значення з 145 до 179. Скороти-

лася кількість селищ міського типу з 927 до 885, сіл – з 28804 до 28471. Співвідношення міського і сільського населення на початок 2011 року складає 68,5% та 31,5% відповідно.

Відносно менш заселеними є регіони Українських Карпат. Процеси депопуляції особливо характерні для таких регіонів як Черкаська, Сумська, Кіровоградська, Луганська області за рахунок зростання частки старшої вікової групи у структурі населення, зниження рівня народжуваності на фоні загострення соціально-економічних проблем, міграційного впливу населення. Особливий приклад найбільш незаселеної території України – так звана «зона відчуження» - 30 км. територія навколо Чорнобильської атомної станції, з якої у 1986 році після аварії було виселено населення частини Київської та Житомирської областей.

Проблемним питанням розвитку поселенської мережі в Україні є забезпечення населення головними умовами проживання: централізованим водопостачанням, енергопостачанням, фінансовий аспект мережі закладів освіти та охорони здоров'я. На кінець 2010 року за даними Держкомстату не були забезпечені централізованим водопостачанням 4 міста, 114 селищ міського типу, 22173 села, газопостачанням – 67 міст, 268 селищ та 14506 сіл. З одного боку, це зумовлено обмеженістю місцевих бюджетів, природно-географічними особливостями розміщення населених пунктів. В сільській місцевості централізоване постачання поступається ефективністю індивідуальному водозабезпеченню.

За законодавством України виділяють такі види громад [8]:

1) територіальну громаду базового рівня – територіальну громаду села чи добровільне об'єднання в сільську громаду жителів декількох сіл, територіальну громаду міста, селища – у рамках яких здійснюється безпосередня життєдіяльність населення – 783 селищні ради, 10278 сільські ради, 456 міських, районних у містах ;

2) територіальні громади асоційованого рівня (факультативні) – територіальні громади районів та областей – у їх рамках ре-

лізуються колективні інтереси громад сіл, селищ, міст – 490 районних та 25 обласних.

Місцева влада в Україні представлена органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через райони та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [9].

Виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад є їх виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи. Виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад є підконтрольними і підзвітними відповідним радам, а з питань здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади - також підконтрольними відповідним органам виконавчої влади.

У сільських радах, ще представляють територіальні громади, які налічують до 500 жителів, за рішенням відповідної територіальної громади або сільської ради виконавчий орган ради може не створюватися. У цьому випадку функції виконавчого органу ради (крім розпорядження земельними та природними ресурсами) здійснює сільський голова одноособово.

Виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації. Місцева державна адміністрація є місцевим органом виконавчої влади і входить до системи органів виконавчої влади. Місцева державна адміністрація в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою.

Сільська, селищна, міська, районна в місті (у разі її створення), районна, обласна рада складається з депутатів, які обираються жителями відповідного села, селища, міста, району

існуючі проблеми місцевого самоврядування безпосередньо пов'язані з:

1) непорядкованістю структури адміністративно-територіального устрою, невідповідністю прийнятого поділу адміністративних одиниць класифікації Європейського союзу;

2) подрібненістю адміністративно-територіальних одиниць базового та районного рівнів, що ускладнює управління та контроль ними;

3) невідповідність статусу адміністративно-територіальних одиниць їх ресурсному потенціалу; недостатнім і нерівномірним ресурсним забезпеченням розвитку територіальних громад (а надто сільських)

4) зниженням ефективності публічної влади внаслідок неможливості повного розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування різних рівнів, органами місцевого самоврядування та виконавчою владою (в Україні близько 80 повноважень дублюються, тобто чітко не розділені між місцевими радами і державними адміністраціями);

5) недосконалими міжбюджетними відносинами, зокрема невідповідністю частки делегованих повноважень органів місцевого самоврядування і фінансування їх виконання.

Висновки. Одним із головних принципів розвитку європейських держав на сучасному етапі є відведення особливої ролі регіонам та місцевим громадам у розпорядженні власними ресурсами, прийнятті та реалізації демократичних рішень. Україна, не дивлячись на багату історію розвитку самоуправління територіальних одиниць, нині переживає кризу самоврядування, зумовлену недосконалістю адміністративно-територіального поділу, а як наслідок - неефективністю місцевої влади. Визначені у дослідженні особливості розселення населення нашої держави – скорочення кількості та розмірів сільських населених пунктів, мають бути враховані при адміністративному реформуванні з тим, щоб забезпечити можливості реалізації прав сільського населення.

Література:

1. Шикеринець В.В. Становлення та тенденції розвитку органів місцевого управління в Україні (середина XVII - початок XXI ст.): автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / В.В. Шикеринець; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Львів. регіон. ін-т держ. упр. — Л., 2007. — 16 с.
2. Становлення та розвиток інституту територіальної громади в Україні: організаційно-правовий аспект: автореф. дис.канд. наук з держ. упр. : 25.00.04 / І. Д. Шумляєва; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. — Д., 2010. — 20 с.
3. Хуснутдінов О. Місцеве самоврядування: історія та сучасність [Електронний ресурс] // Журнал „Зовнішні справи” . – 2010. - №3. Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/article.html?id=507>
4. Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. Перспективи; за заг.ред. Турчинова О.В. - Київ, 2009 – 615 с.
5. Кучабський О.Г. Система сільського розселення та малі міста у формуванні нової моделі адміністративно-територіального устрою України // Теорія та практика державного управління. – 2010. - Вип. 1 (28). – С.1-8.
6. Михайловська К.В. Місцеве самоврядування як форма народо-владдя: особливості інституційної моделі в Україні: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / К.В. Михайловська; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2010. — 16 с.
7. Слабенко-Ванджула В. Історичне підґрунтя адміністративно-територіального поділу в Україні // В. Слабенко-Ванджула / Актуальні проблеми державного управління. - Збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. – 2009. - №2. Режим доступу:http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Arpu_o/2009_2/odyframe.htm. . — Назва з екрану.
8. Баймуратов М.О., Григорев В.А. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення й розвитку в Україні. – Одеса, 2003. – 194 с.
9. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. – N 24. – с.170.

10. Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 35-36. – с.491
11. Бойко Ю.В. Раціоналізація адміністративно-територіального устрою України як необхідна передумова реформування місцевого самоврядування // Ю.В.Бойко / Держава і право. – Вип. 48. – С.176-183.
12. Кравців В.С., Жук П.В. Концептуальні засади реформування адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні // В.С. Кравців, П.В Жук / Регіональна економіка. – 2010. - №4. – С.7-15.

Рогач О.Я. (Ужгород)

ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

Анотація. В статті проводиться аналіз правового статусу функціонування територіальної громади в Україні. Акцент зроблено на проблемних моментах у правовому статусі та пропозиції щодо їх виправлення.

Ключові слова: територіальна громада, Закон, Конституція України, публічне право, юридична особа

Конституція України (ст.140) закріпила визначення місцевого самоврядування, згідно з яким воно є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Нормативне визначення територіальної громади дається в ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» - це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Пріоритет територіальної громади в системі місцевого самоврядування прямо закріплено в статті 143 Конституції України, згідно з якою вона вирішує питання місцевого значення безпосередньо або через утворені нею органи місцевого самоврядування. Відповідно до цих конституційних положень Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (стаття 6) характеризує територіальну громаду як первинний суб'єкт місцевого самоврядування, основний носій його функцій і повноважень.